

Karatens historia

I karaten som i alla andra gamla kampkonster så finns det inga nedskrivet hur den uppstod och mycket lite är skrivet under historiens lopp om dess utveckling. Det finns däremot mycket skrivet under 1900-talet om karatens historia, som är baserat på hörsägen och tyckande, vilket gör att karatens historia varierar mycket beroende vem som skrivit den. Detta är ju inte ovanligt inom historieskrivningen, men då brukar man ändå ha ett relativt stort historiskt material att tillgå. Utöver detta så har många förvanskat de fakta som faktiskt finns för att medvetet eller omedvetet framhäva sig och sin art framför andra. Därför skall även denna text läsas med kritiska ögon. - Även om texten i möjligaste mån baseras på historiska fakta, forskning och slutsatser utifrån detta.

Bakgrund

Bland djur och människor har det sedan tidens begynnelse alltid funnits inslag av våld. Ofta handlar det om våld för att tillskansa sig revir, partner eller föda. När det gäller människan så har den genom utveckling förfinat metoderna för uppnå sina mål genom våld främst genom användandet av taktik med och utan vapen. Ur detta har en parallell utveckling pågått för att försvara sig mot detta våld.

Om vi tittar framåt tills när civilisationer började bildas med kulturella särskillnader och fokuserar på civilt självförsvar och lämnar kampkonst för krig därhän så finns det inte så många dokumenterade system under människans historia. Detta hänger naturligtvis samman med att krig och krigstaktik har dokumenterats då det varit härskare som agerat. De undantag från dokumentationsbristen rör de arter som utövats som sport. De civila självförsvarskonsterna har varit odokumenterade då det har varit "folket" som fört traditionen vidare. Detta gör att det är mycket svårt att veta något exakt om dessa systems utveckling mer än vad som sporadiskt finns nedskrivet från olika källor. Olika kulturer har genom historien förhållit sig på olika sätt till kamp och detta har medfört att vissa kulturer har anammat kamparter mer än andra. Kamparterna har även upphöjts till konststart och ofta förpassats från dess brutala ursprung till något vackert.

Karatens historia

Ursprunget för den art vi idag kallar Karate finns på ön Okinawa söder om Japan. Okinawa har under lång tid varit ockuperat eller varit en provins till antingen Japan eller Kina. Okinawa är den största ön i en ögrupp kallad ryukyuöarna.

Karate är en salig blandning med ett flertal influenser, bl.a. från Kina, Okinawa och Japan. Dessa influenser har under olika tidsperioder förändrat arten till att bli vad vi ser idag.

Den första arten som bör nämnas är Okinawas egen art Tegumi, det är en kampart som bygger mycket på brottning, balansbrytningar och kast. Idag finns inte Tegumi kvar som art men många menar att den sumo som utövades på Okinawa under 1800-1900 talet är en utveckling från Tegumi. Okinawa sumo skiljer sig så mycket från den sumo vi ser från Japan att man inte kan tala om samma art mer än till namnet.

Den första influens vi kan se utifrån är från Japan när Minamoto Tametomo blev förvisad från Japan med sina trupper efter ett nederlag mot Taira 1156 till Oshima. Han tog så småningom över Oshima och Izu och fortsatte söderut till han nådde Ryukyuöarna där han efter en tid blev herre över Urazoe och fick en son, Shunten, som blev den förste kungen efter Tenson dynastin.

Dessa övertaganden blev möjliga mycket tack vare de samurajer som han ledde som hade en stridserfarenhet Ryukyuöarna aldrig sett. Det är mycket troligt att dessa samurajers kunskap spred sig vidare bland delar av befolkningen.

1372 skickade den kinesiske kejsaren en representant till Ryukyuöarna för att öppna en allians, detta ledde så småningom till att den första kinesiska bosättningen upprättades på Okinawa 1393, - de så kallade 36 familjerna. De bosatte sig i byn Kume i Naha och kallades för fönstret mot den kinesiska kulturen. Många anser att chuan-fa en del av all kunskap de förde med sig.

Från år 630 började "utbytesstudenter" från Okinawa besöka Kina för att ta del av den kultur och utveckling som skedde på fastlandet. Med början 1404 skickade Kina ambassadörer till Okinawa för att inspektera och försäkra sig om att landet uppfyllde Kinas krav. Dessa utbyten anses vara en stor del till hur olika arter kom till Okinawa och införlivades med den art som redan fanns i landet. Det skall dock sägas att inget finns nedskrivet om detta så det finns inga skriftliga bevis för tesen.

Den första nedskrivna texten om karate kan vi finna hos författaren och filosofen Teijunsoku Uekata (1663-1734) som skrev: *Det spelar ingen roll hur väl du behärskar te (karate) eller dina studier, det viktiga är hur du uppför dig och din medmänsklighet i det dagliga livet.*

1762 blåste ett skepp från Okinawa till Satsuma ur kurs och strandade på Oshimas strand, en Tobe Ryoen blev utsedd att skriva ner vittnesmål från besättning och passagerare. Under denna diskussion nämnde kaptenen, Shiohira Pechin, en kines vid namn Kusankun. Shiohira beskrev hur Kusankun försvarade sig mot större angripare genom att använda sig av kumiaijutsu och ta motståndaren till marken genom att saxa hans ben.

Vi vet inte idag om Kusankun var en persons namn eller om det var en titel som innehades av något kinesiskt sändebud. En muntlig tradition på Okinawa säger dock att denne Kusankun skulle vara lärare till bland andra Sakugawa som anses ha haft ett stort inflytande på hur karate utvecklades. Denna incident med det strandade skeppet är känt som Oshima Hikki eller Oshima incidenten.

Sakugawa som föddes i slutet på 1700-talet är en av de första namngivna personerna från Okinawa som tränade i Kina, det är troligt att han inte var den förste. Vi vet att efter honom är det ett stort antal personer som rest till Kina för att delvis eller enbart förkovra sig i chuan-fa.

Allt detta som de lärde sig där, blev när de kom hem uppblandat med de arter som redan fanns på Okinawa. Många säger idag att just deras stilgrundare var den kinesiske mästarens bästa elev och ärvde stilen. Detta kan inte tas på allvar av flera anledningar: Rasismen mot Okinawabor var mycket stor i Kina, de fick troligtvis inte lära sig så mycket under sin korta tid eftersom lärarna ofta visste att de skulle resa hem efter några år så fick de någon grundövning och lämnades att nöta på dessa. Ingen person från Okinawa som kom tillbaka kallade sin art ex white crane, tiger boxing eller liknande, vilket vore naturligt om de fått den oerhörda äran att ära en stil. Detta tyder på att de inte var toppstudenter om än säkert väldigt ambitiösa.

Fallet var ofta att lärarna var mest intresserade att lära upp en eller två personer för att föra traditionen vidare och de andra studenterna fick inte lära sig så mycket. Detta plus att man inte kan hitta någon stil på Okinawa som helt liknar någon stil i Kina, ger att de måste vara uppblandade med annat (tegumi, andra stilar mm).

Fram till slutet på 1800-talet tränades karate av ett fåtal personer som ofta var ganska högt uppsatta i samhället, att karate skulle ha tränats av bönder som självförsvar är inte sant. Alla karatemästare vi känner till innehade en hög position i samhället.

1867 hölls en festival i Shuris Ochayagoten för att fira Zhao Xin, den siste kinesiske ambassadören som besökte Okinawa under tiden Okinawa tillhörde Kina. Under denna festival visades karate för första gången officiellt på Okinawa, både beväpnade och obehäpnade arter visades där tillsammans med olika konstarter. Ur karatehistorisk synvinkel är några av de intressanta delarna demonstrationerna av kata såsom Suparinpei, detta eftersom det skedde innan Higashionna Kanryo reste till Kina, och enligt Goju-ryus officiella historia introducerade denna och andra kator till Okinawa.

I slutet av 1800-talet började Itosu Ankoh och en grupp människor en kampanj för att popularisera Okinawa hos japanerna som då styrde Okinawa. Hans verktyg var en av de få saker som var unika för Okinawa: karate.

Japan rustade för krig och Itosu såg ett tillfälle att låta Okinawa göra en insats för att få goodwill i japanernas ögon. Om Okinawa kunde producera starka, uthålliga soldater till Japans armé skulle Okinawas rykte förbättras. För att lyckas med sitt mål började han föra in karate i skolorna på Okinawa. Han förändrade karaten genom att ta bort alla farliga tekniker ur katorna för att få dem mer tilltalande för föräldrar och skolledning. Det viktigaste var inte att lära ut karate enligt de gamla principerna utan att använda delar av karaten som medel för att träna eleverna i disciplin och fysisk aktivitet. - Allt för att lägga grunden till en stark armé och göra reklam för Okinawa.

Problemet var att strukturen i träningen inte följde med och det krävdes lång tid att träna upp soldater med de metoder som användes och det japanska krigsministeriet ville inte acceptera karate som träningsmetod för sina soldater. Några av de studenter på Okinawa som lärde sig karate i skolan började i sin tur lära ut karate efter avslutade studier. Eftersom de var fler till antalet än de karatemästare som lärt sig karate enligt det gamla sättet blev genomslagskraften för denna "nya" karate mycket större än den gamla karaten som tränats av ett fåtal. Denna karate spred sig först till Japan där karate officiellt demonstrerades första gången 1917 av Matayoshi Shinko och Funakoshi Gichin, karate spreds senare runt hela jorden.

Några av de mest välkända utövarna som tog karate till Japan var Funakoshi Gichin, Mabuni Kenwa och Miyagi Chojun, de och deras elever är grunden till de största stilarna i karate idag (Shotokan-ryu, Shito-ryu och Goju-ryu). Deras bas för spridandet av karate var universitetet i Japan där de arbetade hårt för att få karate godkänd som aktivitet.

Många andra Okinawabor lärde också ut karate i Japan men deras namn är inte lika kända trots att de hade stor kunskap. Fram till 1936 var karate mest känt under namnen Te, Di, Tuidi eller liknande stavningar, undantaget var en text skriven av Hanashiro Chomo 1905 där han kallade arten karate.

1936 hölls ett möte på Okinawa med de mest kända och inflytelserika mästarna i ett försök att strukturera upp karaten för spridning i världen, de närvarande var Hanashiro Chomo, Kyan Chotoku, Motobu Choki, Chibana Chosin, Kiyoda Juhatsu, Miyagi Chojun, Gusukuma Shimpan samt Nakasone Genwa och ett flertal personer som representanter av bl.a. media och regeringen i Okinawa. Ett av de viktigare besluten under mötet var att kalla arten karate-do. I Japan hade dock Dai Nippon Butokukai redan 1933 slagit fast att arten skulle heta karate-do.

Den största orsaken till karatens fortsatta spridning runt jorden är de amerikanska baser som växte upp på bl.a. Okinawa efter andra världskriget där amerikanska soldater fick träning i bl.a. karate, judo och judo som en del i sin utbildning. Några soldater tränade även i dojos på Okinawa på sin lediga tid.

När dessa soldater reste hem fortsatte några att träna och även undervisa efter sin hemkomst. En av dessa tidigaste pionjärer var Robert Trias som gjorde mycket för att popularisera karaten i USA. Karaten spred sig senare utöver världen och kan idag finnas i det flesta länder i världen.

Denna introduktion till Karatens historia är på inget sätt fullständig, syftet är bara att ge en inblick i karatens komplexa historia. Synpunkter och frågor på texten tas emot med tacksamhet, använd gärna forumet till detta eller skicka privat e-mail om det passar bäst.

Per-Ivar Andersson
Koryu Uchinadi Sverige
www.koryu-uchinadi.se